

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศ ได้บัญญัติ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนา และบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) และในระยะ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็น โอกาส และข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคน และระบบให้สามารถปรับตัว พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทัน โลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตาม “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2550)

ผลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และ 10 นี้ได้ทำให้ประชาชน องค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และแทบทุกส่วนของประเทศ ตื่นตัว และเกิดการขับเคลื่อน ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ผู้สถานศึกษา เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคม และการพัฒนา ประเทศ (ทิสนา เขมมณี, 2546) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐาน ในการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ผู้สถานศึกษา ร่วมกับหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยได้กำหนดนโยบายกระทรวงศึกษาธิการปี พ.ศ. 2550-2551 โดยมีเป้าหมายในข้อแรก คือ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคน โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้

ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) จากนโยบายนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการขับเคลื่อนนโยบายสพฐ. ปี พ.ศ. 2550-2551 ซึ่งเป็น การขับเคลื่อนนโยบายคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติด้วยเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยนำปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” กำหนดไว้ใน สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในมาตรฐาน ส3.1 ซึ่งกำหนดให้ “เข้าใจ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ” (สถาบันส่งเสริม และพัฒนาการอ่านการเขียนแห่งประเทศไทย, 2550)

ในการนำหลักการพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดไว้ในมาตรฐาน ส3.1 ดังกล่าวข้างต้นนั้นได้กำหนดไว้ทุกช่วงชั้น ตั้งแต่ ช่วงชั้นที่ 1-4 ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1-2 : กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส3.1 (4) เข้าใจระบบ และวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

ช่วงชั้นที่ 3-4 : กำหนดไว้ในมาตรฐาน ส3.1 (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบ และวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์กับชีวิตประจำวันได้

จากปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้จัดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นั้น ทำให้เกิดโครงการต่างๆขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง (สพพ.) ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยได้คัดเลือกโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดความเรียงผลงานที่นักเรียนได้รับรางวัล และได้ค้นหาโรงเรียนจากทางเว็บไซต์ หาโรงเรียนในพระราชดำริ พระบรมวงศานุวงศ์ สนับสนุน โรงเรียนเหล่านั้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกตามมาตรฐาน คือ คุณกิจกรรมที่โรงเรียนนั้นได้ทำดำเนินการอยู่แล้ว ว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้ความรู้คู่คุณธรรม โดยคัดเลือกเครือข่ายโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจาก 9 อนุภูมิภาค ซึ่งมีภูมิสังคมที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนราชวินิต มัชฌม (กทม. และปริมณฑล) โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย (ภาคกลาง ตอนบน และตะวันตก) โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช (ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย)

(<http://sufficiencyeconomy.org/show.php?Id=240>)

นอกจากโครงการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง 9 แห่ง โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สร้างคน สร้างสังคม สู่วิถีพอเพียง : ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน เพื่อระดมความคิดเห็นจากเครือข่ายการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับช่วงชั้นที่ 1-4 ระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการวางรากฐานการพัฒนาการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งดำเนินการสัมมนา โดยแบ่งกลุ่ม และระดมสมอง ยกร่างหน่วยการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้อาจารย์อาวุโส สังกัดศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม และหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าใน 8 กลุ่มสาระ ตามช่วงชั้น การเรียนการสอน 4 ช่วงชั้น (ป. 1 – ม. 6) ระดับอาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน (<http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?Id=419>) จากการยกร่างหน่วยการเรียนรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้เกิดโครงการโรงเรียนนาร่องประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทดลองใช้ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบเขตพื้นที่การศึกษาระดับ 1 โรงเรียน รวมเป็น 175 โรงเรียนทั่วประเทศ (<http://school.obec.go.th/houysalao/news/enough.htm>)

การดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีเป้าหมายหลักที่สำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ความเป็นไทย (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2550) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ควรปรับทัศนคติ และค่านิยมในการดำรงชีวิตจากวัตถุนิยม และบริโภคนิยมมาสู่ความพอประมาณ และสอดคล้องเนื้อหาสาระของการดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลาง เยาวชนไทยจึงควรได้รับการสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้รู้จักความพอเพียง พอประมาณ หรือทางสายกลางในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของความพอประมาณไว้มากมาย พอสรุปได้ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง

1. ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป
2. การไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
3. การพึงพาตนเอง

(ดร.ปรียานุช พิบูลสรารุช ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: 4-5; มนตรี ศรีไพศาล; สำนักงานสภกรณ์ จังหวัดพังงา; สุภาคย์ อินทองคง; จำนงค์ ยอดข้า; ดร.สุเมธ ดันติเวชกุล; สุรยุทธ์ จุลานนท์; บุญโชค พลดาหาญ; ศูนย์การเรียนรู้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิต และส่งเสริมศิลปอาชีพ ภาคกลาง; ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ อ้างถึงในสหทยา พลปัดพี, 2548)

วลัย พานิช (2549) ได้แสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของค่านิยมว่า การให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ความรู้เนื้อหาเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่เพียงพอ แต่นักเรียนจะต้องเข้าใจ และตระหนักในค่านิยมของตนเองเพื่อที่จะนำไปเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทั้งปัญหาส่วนตัว และปัญหาส่วนรวม ทั้งนี้เพราะค่านิยมนั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีอิทธิพลในแง่ของการเลือกแบบของการกระทำ วิธีการ และเป้าหมายของการกระทำ (Kluckhohn, 1961) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโรเคิช (Rokeach, 1973) ที่ถือว่าค่านิยมมีผลต่อการกระทำต่างๆของบุคคลอยู่หลายประการ

โดยสรุป ค่านิยม หมายถึง แนวคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และยอมรับว่าสิ่งนั้น เป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า น่าปรารถนา น่ายกย่อง มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสำคัญต่อชีวิต ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ และเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลต่อไป (ทิตนา แฉมมณี, 2546; พันธ หันนาคินทร์, 2526:126; หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2529:6; Merrill Harmin and Sidney B. Simon ,1966:28-30)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการคิด และการปลูกฝังค่านิยมว่า “การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความคิด และค่านิยม” (22 กรกฎาคม 2520) (อ้างถึงใน พรชูลี อาชาวอรุณ และคณะ, 2546) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการสร้าง และพัฒนาความคิดให้แก่คน ซึ่งนำไปสู่ความเจริญของสังคม การให้การศึกษา จึงเป็นเรื่องของการสอนค่านิยมด้วยอย่างแน่นอน (ระพี สาคริก, 2526)

การสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการศึกษานั้นจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาที่ตัว “ครู” หรือ “ผู้สอน” ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน ในการสร้างค่านิยมนั้น ครูผู้อยู่ในฐานะผู้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาค่านิยม ควรใช้วิธีการสอนที่เน้นให้นักเรียน รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กล้าแสดงออก รู้จักคิดเอง กล้าตัดสินใจ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น(คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) ซึ่งจากลักษณะการสอนดังกล่าวจัดว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) คือ ครูจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตหรือทางอารมณ์ ทางสังคม และทางสติปัญญา โดยผู้เรียนมีหน้าที่รับผิดชอบการ

เรียนรู้ของตนเองโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียน ศึกษา ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยวางแผน เตรียมการจัดการ สังเกต ชี้นำ ให้คำปรึกษา และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (<http://www.spu.ac.th/announcement/articles/teacher.html>)

วิธีการสอนที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างค่านิยม คือ วิธีการสอนโดยใช้การอธิบาย และบอกจดงานอย่างเดียว เนื่องจากทำให้ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจ (คณะครู ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) ซึ่งเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นการถ่ายทอดความรู้ และเนื้อหาไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยละเลยการพัฒนาให้ผู้เรียนมีศักยภาพ ไม่นำเหตุการณ์ปัญหาชุมชน และสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนเข้ามาเรียนรู้ ไม่สนใจวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และภูมิปัญญาไทย จึงเป็นผลให้กระบวนการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2540)

จากรายงานผลการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดศรีมหาโพธิ์ (2549) ซึ่งเป็นโรงเรียนหนึ่งที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีประจำวัน พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษาที่จำเป็นต้องแก้ไข คือ ครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อ และเทคโนโลยี และยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม โดยเน้นการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก

การจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างค่านิยม โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนการสอน เพราะแต่ละรูปแบบจะให้แนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆกัน (Joyce Weil and Showers, 1992) ซึ่งวัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์ (2549) ได้สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย
3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม
4. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์
5. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ

แม้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนจะจัดกลุ่มตามจุดเน้นต่างกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ารูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มหนึ่งจะพัฒนาได้ตรงตามกลุ่มเท่านั้น อาจจะใช้พัฒนาตามกลุ่มอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากการพัฒนาการเรียนการสอนนั้นสามารถพัฒนาผู้เรียนได้หลายด้าน ทั้งด้านปัญญา ร่างกาย และอารมณ์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุล

การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ (Storyline method) จัดว่าเป็นนวัตกรรมการบูรณาการหลักสูตร และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในหลายประเทศของทวีปยุโรป (อรัทัย มูลคำ และคณะ, 2542) ผู้คิดค้นวิธีการสอนดังกล่าวคือ สตีฟ เบลล์ (Steve Bell) และ แซลลี ฮาร์คเนส (Salli Harkness) จากมหาวิทยาลัยสเตรธไคลด์ (Strathclyde) วิทยาเขตจอร์แดนฮิลล์ (Jordanhill) ประเทศสกอตแลนด์ ซึ่งวิธีสตอรีไลน์เป็นวิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2542:4-5) และเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างมีสัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการผสมผสานทักษะตลอดกระบวนการพร้อมทั้งเรียนเนื้อหา ข้อมูล โดยการค้นพบของนักเรียนที่เป็นเรื่องจริงในสังคมพร้อมกับพัฒนาค่านิยมควบคู่ไปด้วย กิจกรรมที่เป็นจินตนาการ หรือการแก้ปัญหาจะเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ได้แสดงความรู้สึกจากประสบการณ์เดิมเพิ่มเติมด้วยประสบการณ์ใหม่เป็นการแสดงออกถึงค่านิยม และความเชื่อต่างๆ (วลัย พานิช, 2545) ดังที่ Steve Bell (2541) มีความเห็นว่าการที่นักเรียนได้จินตนาการสิ่งแวดล้อม และรวมผู้อาศัยในสิ่งแวดล้อมนั้นสะท้อนให้เห็นรายละเอียดที่เกี่ยวกับค่านิยม ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว หรือความเชื่อต่างๆที่นักเรียนมี หรือยึดถือ

การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ จึงจัดเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม กระบวนการคิดวิเคราะห์ และการบูรณาการ นอกจากนั้นการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์นั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำทฤษฎีการเรียนรู้หลายรูปแบบมาใช้ร่วมกัน ดังเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นต้น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไชมอนส์ (Simons, 1997) ให้ความหมายไว้ ดังนี้ “วิธีสตอรีไลน์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม” ส่วนทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น เบลล์ และ ไฟฟิลด์ (Bell and Fifield, 1998) ให้ความหมายไว้ ดังนี้ “วิธีสตอรีไลน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยวิธีสตอรีไลน์ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีที่ว่าด้วยความรู้นั้นมีความซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากความรู้เดิมของผู้เรียนส่วนหนึ่งและประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเองส่วนหนึ่ง” ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น ลิปกา (Lipka, 1997) ได้กล่าวไว้ดังนี้ “การเรียนการสอนแบบสตอรีไลน์เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามสภาพจริงที่มีการดำเนินเรื่องให้มีความต่อเนื่องประคองเส้นเชือก โดยมีคำถามหลักเป็นตัวเชื่อม เน้นการใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือศึกษาปฏิบัติและคิดอย่างอิสระ ฝึกการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ”

นอกจากนั้นการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งสติปัญญา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ หรือการสร้างองค์ความรู้ (เนื้อหา) ด้วยตนเอง หรือพัฒนากระบวนการ เช่น การแสวงหาความรู้ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาค่านิยมก็สอดแทรกไว้ในการใช้วิธีสตอรีไลน์ทั้งสิ้น (วลัย พานิช, 2545)

อรุณพล อนันตวรสกุล (2545) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์นั้นมีลักษณะเฉพาะ คือ มีการกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (topic line) และการจัดการเรียนการสอนสืบเนื่องไปที่ละตอน (episode) โดยอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล และการบรรยายเรื่องราวที่มีความต่อเนื่องเป็นลำดับ(sequence)ในแต่ละตอน มีคำถามหลักเป็นตัวนำไปสู่การทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย ซึ่งในเส้นทางเดินเรื่องนั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การระบุเวลา และสถานที่ของเรื่องราวที่สร้างขึ้นหรือฉาก (scene) ซึ่งเป็นเหมือนกับการสร้างบรรยากาศ หรือนำเข้าสู่เรื่องราวที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ มีตัวละคร(character)เป็นผู้เกี่ยวข้องกับฉาก อาจเป็นคน สัตว์ พืช หรือสิ่งไม่มีชีวิตก็ได้ มีการดำเนินชีวิต (a way of life) ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตของตัวละครที่เกิดขึ้นในเรื่อง และมีเหตุการณ์ (incidents) หรือปัญหา(problems) ที่เกิดขึ้นที่จะต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งองค์ประกอบนี้นับว่ามีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเหตุการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็น “จุดหักเห” และเป็น “สีสัน” ของเรื่อง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดหาทางออกให้กับตัวละคร และเรื่องราว ซึ่งการตัดสินใจของผู้เรียนนั้นจะสะท้อนถึงแนวคิด ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนทักษะในการแก้ปัญหา นอกจากนี้การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ ครูสามารถยืดหยุ่นเวลาเรียนได้ตามความเหมาะสม ซึ่งจากการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ที่ผ่านมาทำให้นักเรียนทุกคนสนุกสนานในการเรียน เห็นคุณค่าในผลงานของตนแต่ละชิ้น นักเรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาไปพร้อมๆกัน (อรทัย มูลคำ และคณะ, 2542)

Steve Bell (อ้างถึงใน วลัย พานิช, 2547) ยังกล่าวว่า หลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการออกแบบการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์นั้น ควรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งครูส่วนใหญ่อาจรู้สึกบอຍครั้งว่าตนเองขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ และคอมพิวเตอร์ แต่ภายใต้บริบทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เรียน เทคโนโลยีเหล่านั้นจะมีคุณค่า เพราะนักเรียนเป็นผู้นำมาใช้จึงเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่น และพัฒนาทักษะต่างๆมากขึ้น

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสาร ส่งผ่าน ณ แห่งใดแห่งหนึ่งในโลกนี้ สามารถสื่อสารไปยังสถานที่เกือบทุกแห่ง จึงทำให้มีการนำประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านั้นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทันกับความต้องการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านสังคม และ เทคโนโลยี โดยเน้นการพัฒนาทางด้านหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งการพัฒนา นวัตกรรมการสอน เพื่อปรับปรุงการสอนให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับการนำสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ก็คือ อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ย่อยๆ (A Network of Networks) ที่ติดต่อถึงกันด้วย คอมพิวเตอร์ชนิดต่างๆหลายล้านเครื่องกระจายอยู่ทั่วโลก โดยเชื่อมโยงกันด้วยสายเคเบิล สาย โทรศัพท์ ใยแก้วนำแสง สัญญาณวิทยุ และดาวเทียม ซึ่งจากคุณสมบัติของระบบอินเทอร์เน็ตที่ สามารถติดต่อเชื่อมถึงกันได้ทั่วโลกนั้น ทำให้มีการนำเอาทรัพยากรอินเทอร์เน็ตเข้าไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอน หรือที่เรียกว่า การเรียนการสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) ซึ่งเป็น รูปแบบหนึ่งของบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่นักการศึกษาให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นความ พยายามในการใช้คุณสมบัติต่างๆของอินเทอร์เน็ตมาใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพื่อ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (วิชุลดา รัตนเพียร, 2545)

ในปัจจุบันการเรียนการสอนบนเว็บเป็นที่แพร่หลาย และได้รับความนิยมในหลายสาขา วิชา เนื่องจากช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนทางไกล และช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่าย รวมทั้งยัง ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ และ ความสนใจเฉพาะบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และที่สำคัญเป็นการ จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ซึ่ง เป็นนโยบายสำคัญเกี่ยวกับการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาความ สามารถของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนอง ความแตกต่างในความสามารถความถนัด และความสนใจของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2542)

การเรียนการสอนบนเว็บจึงมีคุณค่าทางการศึกษาหลายประการ กล่าวคือ สามารถจัดหา ข้อมูลสารสนเทศมากมายมหาศาลแก่นักเรียน เช่น การค้นหาหนังสือจากห้องสมุดออนไลน์ การเข้าไปอ่านหนังสือนิตยสารต่างๆหรือเอกสารทางวิชาการบนเครือข่าย สามารถสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ จากทั่วโลก โดยที่ไม่จำเป็นต้องมาจากรองเท้าตัวเอง (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545)

นักเรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับครู หรือนักเรียนคนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือระหว่างกันได้จากบริการสนทนาออนไลน์ หรือบริการจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (วิฑูดา รัตนเพียร, 2545) จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนบนเว็บเป็นการรวมเอาคุณลักษณะเด่นของสื่อต่างๆมารวมในเว็บ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สไลด์ คอมพิวเตอร์ ดังนั้นผู้สอนเพียงเตรียมแผนการสอนเพื่อนำมาสร้างเป็นเว็บก็สามารถสอนผู้เรียนได้อย่างน่าสนใจ (Khan, 1997)

จากบทความเรื่องการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม ผลกระทบจากสื่ออินเทอร์เน็ต ได้กล่าวถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนบนเว็บว่า มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต เพื่อการประกอบการ ตลอดจนการสร้างค่านิยมที่ดีงามหรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมบางเรื่องที่เลือนรางไปจากสังคมไทยให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของประชากรในอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยกันสร้างค่านิยมที่ดีอันจะเป็นการนำไปสู่การเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรมที่ดีของสังคมไทยได้ต่อไป

จากที่กล่าวมาพบว่าคุณสมบัติของการเรียนการสอนบนเว็บ มีความสอดคล้อง และสนับสนุนหลักการการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ตามที่ Steve Bell (2547) ได้กล่าวไว้คือ การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์นักเรียนต้องเป็นศูนย์กลางของการเรียน ใช้วิธีการที่เน้นกิจกรรม มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนบนเว็บเป็นการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับกลุ่มผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งในเรื่องเสาะแสวงหาข้อมูลด้วยบริการในอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง และการตอบโต้ทางอีเมล เป็นต้น ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น และการเรียนการสอนก็เป็นไปอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังสามารถกำหนดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มย่อยได้หากต้องการ เป็นลักษณะการเรียนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และสนับสนุนแนวคิดที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (วิฑูดา รัตนเพียร, 2545) นอกจากนี้หลักการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ยังช่วยปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (วลัย พานิช, 2545) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนบนเว็บนั้น มีเครื่องมือ เช่น อินเทอร์เน็ต ในการสร้างค่านิยมได้

การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างค่านิยมนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มสาระที่ส่งเสริมในด้านการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีเหตุผลด้วยกุศลจิต คิดสร้างสรรค์ มั่นในคุณธรรม นำความรู้เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุข โดยใช้เทคนิค วิทยาการจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้นเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยมีการบูรณาการเนื้อหาความรู้จากหลากหลายสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และนิติศาสตร์ เข้าด้วยกัน ธรรมชาติของวิชาจึงเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการทั้งในส่วนของเนื้อหาความรู้ มโนทัศน์ เจตคติ ค่านิยม และทักษะต่างๆ (อรรถพล อนันตวรสกุล, 2545)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นกลุ่มทดลอง เนื่องจากนักเรียนในระดับนี้มีทักษะการคิด การใช้เหตุผล สามารถคิดในสิ่งที่เป็นรูปธรรม (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2536) สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในการสื่อสาร ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนการสอนบนเว็บ เพราะวิธีการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์จำเป็นต้องเล่าเรื่อง ดำเนินเรื่อง โดยการใช้สื่อสื่อสารด้วยทักษะการใช้งานด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น การพิมพ์ การใช้กระดานสนทนา เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาเพื่อ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่เยาวชนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ ที่มีต่อค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรีไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีคะแนนค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 อาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสอบถามความคิดเห็น

2.1.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 อาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.3 ผู้เชี่ยวชาญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการเรียน
การสอนบนเว็บจำนวน 3 ท่าน ด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยวีดิทัศน์ออนไลน์จำนวน 3 ท่าน และ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 3
ท่านรวมจำนวน 9 ท่าน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม ที่ลงทะเบียนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 1 ห้องเรียน
โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่าย
มัธยม เป็นโรงเรียนที่ยังไม่มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปบูรณาการกับรายวิชา ขณะที่
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปได้มีการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปบูรณาการกับรายวิชาในระดับหนึ่ง และใช้ระยะเวลาในการทดลองการ
เรียนการสอน 8 คาบเรียน (คาบเรียนละ 50 นาที)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ

รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาคด้วยวีดิทัศน์ออนไลน์ เพื่อสร้าง
ค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี
ที่ 3

3.2 ตัวแปรตาม คือ

คะแนนค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อตกลงเบื้องต้น

รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาคด้วยวีดิทัศน์ออนไลน์ เพื่อสร้างค่านิยม
ด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่นำเสนอเป็นรูปแบบระดับหน่วยการเรียนรู้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย รูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ เพื่อสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนบนเว็บ การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ การสร้างค่านิยม และความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. การเรียนการสอนบนเว็บ

การเรียนการสอนบนเว็บ หมายถึง การเรียนการสอนทางไกลที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเครือข่าย World Wide Web หรือ Internet ซึ่งใช้เครื่องมือบนเครือข่ายในการสื่อสาร เช่น web board, chat room, e-mail และใช้ทรัพยากรบนเครือข่ายในการจัดการสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ (วิชา รัตนเพียร, 2545; Hoffman, 1997; ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2543)

1. การปฐมนิเทศผู้เรียน เช่น บอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียน (inform learners of Learning objectives) การบอกให้ผู้เรียนทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนการสอนบนเว็บที่ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนของตนเองได้โดยการเลือกศึกษาเนื้อหาที่ต้องการศึกษาได้เอง ดังนั้นการที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้าทำให้ผู้เรียนสามารถมุ่งความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้องอีกทั้งยังสามารถเลือกศึกษาเนื้อหาเฉพาะที่ตนยังขาดความเข้าใจที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่ได้กำหนดไว้

2. ทบทวนความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน (recall previous knowledge) การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการทบทวนความรู้เดิมในบทเรียนบนเว็บทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมการถามตอบคำถาม หรือการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนอภิปรายหรือสรุปเนื้อหาที่ได้เคยเรียนมาแล้ว

3. นำเสนอบทเรียน (present the materials to be learned) การนำเสนอบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การนำเสนอด้วยข้อความ รูปภาพ เสียงเป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญก็คือ ผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาลักษณะของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การนำเสนอบทเรียนเหมาะสมกับผู้เรียนจำนวนมากที่สุด และควรกระตุ้นหรือเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับบทเรียนและเนื้อหาที่จะเรียน (motivate the learner) การเร้าความสนใจ

ผู้เรียนนี้อาจทำได้โดย การจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และ/หรือการใช้เสียงประกอบบทเรียนในส่วนบทนำ

4. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (active involvement) นักการศึกษาต่างทราบดีว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน โดยตรง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนซึ่งอาจทำได้โดยการจัดกิจกรรมการสนทนาออนไลน์รูปแบบ synchronous หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบนเว็บบอร์ดในรูปแบบ asynchronous

5. ให้คำแนะนำ และให้ข้อมูลป้อนกลับ (Providing Guidance and Feedback) การให้คำแนะนำ และให้ข้อมูลย้อนกลับในระหว่างเรียน เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ได้ดี ผู้เรียนจะทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิดกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา การถาม การตอบ จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้มากกว่าการอ่าน หรือลอกข้อความเพียงอย่างเดียว ควรให้ผู้เรียนตอบสนองวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นครั้งคราว และด้วยความสามารถของอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้สอนสามารถติดตามความก้าวหน้าและสามารถให้ผลย้อนกลับแก่ผู้เรียนแต่ละคนได้ด้วยความสะดวก

6. ทดสอบความรู้ (testing) และประเมินผล การทดสอบความรู้ความสามารถผู้เรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง เพราะทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนได้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจที่ผู้เรียนมีต่อเนื้อหาในบทเรียนนั้นๆ การทดสอบความรู้ในบทเรียนบนเว็บสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อสอบแบบปรนัยหรืออัตนัย การจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย เป็นต้น ซึ่งการทดสอบนี้ ผู้เรียนสามารถทำการทดสอบบนเว็บผ่านระบบเครือข่ายได้ โดยอาจจัดให้มีการทดสอบระหว่างเรียน หรือทดสอบท้ายบทเรียน

7. การจำและการนำไปใช้ (providing enrichment or remediation) สามารถทำได้โดยการกำหนดตัวเชื่อม (links) ที่อนุญาตให้ผู้เรียนเลือกเข้าไปศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมในสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์ในการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาไปใช้

2. การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์

การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือเรียกว่าการกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (topic line) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ จาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ หรือปัญหาที่จะต้องแก้ไข และใช้คำถามหลักเป็นตัวนำสู่การให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้แสดงความรู้สึก ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงค่านิยม

หลักการวางแผนสร้างสตอรี่ไลน์ (Creswell, 1997; Bell and Fifield, 1998; อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ, 2544; วลัย พานิช, 2545)

1. เตรียมหัวข้อหรือหัวข้อ (Topic) ที่จะใช้สอน

- 1.1 หัวเรื่องที่กำหนดมีเนื้อหา และจุดประสงค์ตรงกับที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
- 1.2 ช่วยขยายขอบเขตความรู้ให้ผู้เรียนหรือให้เรียนมีโอกาที่จะสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 1.3 หัวข้อเรื่องนั้น ๆ จะต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด
- 1.4 หัวข้อนั้นมีโครงสร้างที่สำคัญที่เป็นทั้ง “Surface structure” และ “Deep structure”
- 1.5 หัวข้อเรื่องที่เลือกมีความสมดุล เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน ไม่ง่ายหรือยากเกินไป
- 1.6 เป็นเรื่องที่คาดว่านักเรียนน่าจะให้ความสนใจ

2. เตรียมการผูกเรื่อง หรือเขียนเส้นทางการดำเนินเรื่องสตอรี่ไลน์ และแบ่งเขียนเป็นตอน โดยคำนึงถึง 4 องค์ประกอบที่สำคัญ

- 2.1 เรื่องที่กำหนดขึ้นนั้นสามารถสะท้อนชีวิตจริงของนักเรียนได้
- 2.2 ให้นักเรียนได้เป็นเจ้าของเรื่องราว จะได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมของตน เชื่อมโยงกับการค้นหาคำตอบของคำถามหลักของครูซึ่งจะทำให้นักเรียนได้พัฒนาแนวคิดของตนเอง
- 2.3 การดำเนินเรื่องนั้นจะต้องเป็นเรื่องราวที่ต่อเนื่องสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผลกัน นักเรียนจะสร้างความเข้าใจจากเรื่องที่รู้แล้วไปสู่เรื่องที่ยังไม่รู้ และแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ
- 2.4 ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความรู้เดิมก่อนที่จะจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่นักเรียน
- 2.5 คำนึงถึง 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ
 - 2.5.1 ฉาก (Setting the scene) เป็นการเริ่มเข้าสู่บทเรียนหรือเปิดตัวเรื่อง ซึ่งเป็นการระบุเวลาสถานที่สิ่งแวดล้อมต่างๆ ของเรื่องราว เหมือนกับการสร้างบรรยากาศ หรือการนำเข้าสู่เรื่องราวที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้
 - 2.5.2 ตัวละคร (Character) เป็นผู้ที่มิบทบาท มีส่วนร่วมอยู่ในเรื่องราวใน ฉากนั้นๆ ตัวละคร อาจเป็นคน สัตว์ พืช หรือสิ่งไม่มีชีวิต ตัวละครจะทำให้ฉากหรือเหตุการณ์นั้นมีความเป็นจริงขึ้น

2.5.3 การดำเนินชีวิตของตัวละคร หรือวิถีชีวิต (A way of life) การดำเนินชีวิตของตัวละครจะมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันตามจินตนาการของผู้เรียนที่กำหนดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องราวของตัวละครว่าได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง

2.5.4 มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น หรือมีปัญหาที่ต้องแก้ไข(Events, incidents, or real problems to be solved) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดหาทางออกให้กับตัวละคร ซึ่งการตัดสินใจของผู้เรียนนี้ จะสะท้อนถึงแนวคิด ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนทักษะในการแก้ปัญหา เปรียบเสมือนเป็นจุดสรุปของเรื่องราวทั้งหมด

3. การตั้งคำถามหลัก หรือคำถามสำคัญ (Key Question)

3.1 คำถามหลักควรมีลักษณะเปิดกว้าง มีคำตอบที่หลากหลาย

3.2 กระตุ้นให้เกิดแนวคิดสำคัญของหัวข้อหรือโครงเรื่องนั้นๆ และเป็นคำถามที่นักเรียนเห็นว่ามีความสำคัญ

3.3 กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิดหลายอย่าง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดพลังแห่งจินตนาการในการทำกิจกรรมเพื่อแสวงหาคำตอบ

3.4 กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจที่จะลงมือปฏิบัติ เสาะแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ผ่านกระบวนการกลุ่มด้วยตนเอง

3.5 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงทักษะหรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ

3.6 เป็นคำถามที่ไม่ยากเกินไปและสัมพันธ์กับหัวเรื่องที่กำหนดขึ้น

3.7 เป็นคำถามที่ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและมีส่วนร่วมในการคิดคำถาม

3.8 ครูไม่ควรมุ่งเน้นคำตอบที่ถูกต้องหรือคำตอบที่ครูต้องการเกินไปและต้องให้ความสำคัญกับทุกคำตอบของนักเรียน

4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้คิด จินตนาการ สืบค้น และตอบคำถามหลักเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามหลักควรเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือคิดและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งกิจกรรมที่จัดนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เสริมแรงหรือสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ให้ผู้เรียนมีบทบาท (Active) มากกว่าเป็นผู้รับอย่างเดียว (Passive) ซึ่งแต่ละกิจกรรมครูเป็นผู้วางกรอบของเส้นทางการดำเนินเรื่อง และนักเรียนเป็นผู้เติมเต็มรายละเอียดของเรื่องราว นั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการคิดจินตนาการ และประสบการณ์ตรงของนักเรียนแต่ละคน

5. การประเมินผลจากคำถามหลัก และกิจกรรมตามศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะบรรลุความสำเร็จแตกต่างกันตามระดับศักยภาพการเรียนรู้ โดยสามารถประเมินได้จากการสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนและผลงานนักเรียนที่ทำ

6. กำหนดระยะเวลาสอน

เนื่องจากหลักการสำคัญของสตอรีไลน์ เป็นการสอนที่เน้นการบูรณาการ การกำหนดเวลาเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องยึดหยุ่นแล้วแต่หัวข้อเรื่อง

4. ค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง แนวคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า นำปรารถนา น่ายกย่อง มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสำคัญต่อชีวิต ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ และเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลต่อไป

การพัฒนาค่านิยม (พนัส หันนาคินทร์, 2526:126; หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2529:6; ไกรนุช สิริพูล, 2531:106; ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2526; เกียรติศักดิ์ อิชยานันท์, 2527; Louis E. Rath, Merrill Harmin and Sidney B. Simon, 1966:28-30; Sidney Simon, 1973 อ้างถึงใน Rod Farmer 1983:53)

1. ขั้นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมที่จะสร้าง โดยวิธีทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง พูดเกี้ยว ก่อลมชักจูง และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ บุคคลที่ใกล้ชิด เช่น ถ้าจะสร้างค่านิยมให้แก่เด็กนักเรียน ครู และพ่อแม่ก็จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างค่านิยม
2. ขั้นให้ความรู้ หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม และวิธีการปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามค่านิยมนั้นๆ โดยการให้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ ให้ความรู้ถึงองค์ประกอบ และวิธีการปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามค่านิยมนั้นๆ พฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมที่จะปลูกฝังส่งเสริม โดยการสอนจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก จากสิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว และจากรูปธรรมไปหานามธรรม เป็นต้น
3. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความเข้าใจความกระจ่างตนเองในค่านิยมที่จะสร้าง เป็นระดับสร้าง มโนทัศน์ และทำความเข้าใจ ระดับนี้นักเรียนจะรู้จักเปรียบเทียบ รู้ความแตกต่าง และรู้จักใช้เหตุผลในการแยกแยะข้อมูล โดยสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยการทำให้เกิดความสำนึกในความบกพร่องที่มีอยู่ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ ไปสู่ค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยความเต็มใจที่จะยืนยันการตัดสินใจเลือกค่านิยมของตนอย่างเปิดเผย
4. ขั้นส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามค่านิยม เป็นขั้นการกระทำ หรือปฏิบัติตามที่ตนตัดสินใจเลือก โดยการฝึก และปฏิบัติตามค่านิยมที่จะสร้างนั้น ผู้รับการสร้างจะได้รับการฝึกฝน

กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่จะสร้าง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ และหากเป็นไปได้ต้องพยายามสร้างให้เป็นนิสัยประจำตัวต่อไป

4. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน (คณะกรรมการการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ดังนี้

1. กรอบแนวคิด

เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. ค่านิยม

ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เชื้อไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เชื้อไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ดร.ปรียานุช พิบูลสราวุธ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548:4-5; มนตรี ศรีไพศาล; สำนักงานสภกรณ์ จังหวัดพังงา; สุภาคย์ อินทองคง; จำนงค์ ยอดขำ; ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล; สุรยุทธ์ จุลานนท์; บุญโชค พลดาหาญ; ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิต และส่งเสริมศิลปอาชีพ ภาคกลาง; ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์)

ความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง

1. ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป
2. การไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น
3. การพึ่งพาตนเอง

แนวทางปฏิบัติสู่ความพอประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: 4-5; มนตรี ศรีไพศาล; สุภาคย์ อินทองคง; บุญโชค พลดาหาญ; ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ และศูนย์สาธิต และส่งเสริมศิลปอาชีพ ภาคกลาง; ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์; สมศักดิ์ ลาดี, 2543; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545:93-94; ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543; กรมตรวจบัญชีสหกรณ์; วิณา มิตรยอดวงศ์; เสรี พงศ์พิศ)

1. ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป

- การผลิต และบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณกับความต้องการ
- อุปโภค บริโภคปัจจัยดำรงชีพต่างๆอย่างพอประมาณกับความจำเป็น
- การผลิตที่สมดุลกับสภาพแวดล้อม
- การใช้จ่ายพอประมาณกับรายได้
- การพออยู่ พอกิน พอใช้กับสถานะตนเอง

2. การไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

- ไม่สร้างภาระหนักเกินตัว
- การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง
- การประหยัด โดยตัดทอนรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือยออก
- ไม่เอาเปรียบคนอื่น ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ
- ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในการประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงคั่งอึดติด

3. การพึ่งพาตนเอง

- การกินอยู่ตามฐานะ
- รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม พยายามพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น
- สามารถนำความรู้ หลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ อย่างเหมาะสม
- ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต ไม่ประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย
- ภูมิใจใน ถิ่นฐานบ้านเกิด ภูมิใจในของกิน ของใช้พื้นบ้าน กินอยู่แบบไทยๆ วิถีไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การเรียนการสอนบนเว็บ หมายถึง การเรียนการสอนทางไกลที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเครือข่าย Internet ซึ่งใช้เครื่องมือบนเครือข่ายในการสื่อสาร เช่น web board, chat room, e-mail และใช้ทรัพยากรบนเครือข่ายในการจัดการสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

2. การเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมีการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเรียงลำดับเหตุการณ์ หรือเรียกว่าการกำหนดเส้นทางเดินเรื่อง (topic line) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ จาก ตัวละคร การดำเนินชีวิต และเหตุการณ์ หรือปัญหาที่จะต้องแก้ไข และใช้คำถามหลักเป็นตัวนำสู่การให้นักเรียนทำกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้แสดงความรู้สึกร ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงค่านิยม

3. การเรียนการสอนบนเว็บด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการผูกเรื่องแต่ละตอนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการเรียงลำดับเหตุการณ์ และใช้คำถามหลัก

ในการดำเนินเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียน ได้ทำกิจกรรมอย่างหลากหลาย และสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบเน็ตเวิร์ค โดยนำทรัพยากรต่างๆที่มีในเว็ลด์ ไวด์ เว็บมาใช้ประโยชน์ในการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีสตอรีไลน์

4. รูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง ขั้นตอน องค์ประกอบ หรือกระบวนการที่แสดงการเรียนการสอน

5. ค่านิยม หมายถึง แนวคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า น่าปรารถนา น่ายกย่อง มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสำคัญต่อชีวิต ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินใจ และเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมของบุคคลต่อไป

6. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

7. ความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป การไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น และการพึ่งพาตนเอง

8. ค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวคิด และการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งคำนึงถึงความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น และพึ่งพาตนเอง

9. กระเนนค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กระเนนที่ได้ จากแบบวัดเจตคติในการปฏิบัติตนตามค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบบสำรวจพฤติกรรมพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน และแบบวัดมโนทัศน์การปฏิบัติตนตามค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งก่อนการเรียน และหลังการเรียน

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์สำหรับนักเรียน คือ มีรูปแบบการเรียนการสอน ที่ช่วยสร้างค่านิยม ด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ประโยชน์สำหรับอาจารย์ คือ สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างค่านิยม ด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประโยชน์สำหรับสถานศึกษา คือ ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างค่านิยม ด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ประโยชน์สำหรับสังคม คือ ได้แนวทางสำหรับการสร้างค่านิยม ด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. ประโยชน์สำหรับงานวิจัยอื่น คือ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบนเว็บด้วยวิธีสตอรี่ไลน์ และแนวทางการสร้างค่านิยมด้านความพอประมาณตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง